

259-modda. Umumiy qoidalar

Majburiyatning bajarilishi neustoyka, garov, qarzdorning mol-mulkini ushlab qolish, kafillik, kafolat, zakalat hamda qonun hujjatlari yoki shartnomada nazarda tutilgan boshqacha usullar bilan ta'minlanishi mumkin.

Majburiyatning bajarilishini ta'minlash to'g'risidagi kelishuvning haqiqiy emasligi ushbu majburiyatning (asosiy majburiyatning) haqiqiy emasligiga olib kelmaydi.

Asosiy majburiyatning haqiqiy emasligi uning bajarilishini ta'minlaydigan majburiyatning haqiqiy emasligiga olib keladi.

Qarang: mazkur Kodeksning [260](#), [264](#), [290](#), [292](#), [299](#), [311-moddalari](#).

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: O'zbekiston Respublikasi Oliy xo'jalik sudi Plenumining 24.09.1999-yildagi "Fuqarolik kodeksini tatbiq qilishda sud amaliyotida vujudga keladigan ayrim masalalar to'g'risida"gi 16-son qarorining [13-bandi](#).

Qarang: sud amaliyoti.

259¹-modda. Kreditorlarning talablarini qarzdorning majburiyatlar bajarilishining ta'minoti sifatida berilgan mol-mulki hisobidan qanoatlantirish

Qarzdor tomonidan o'z majburiyatlari bajarilmagan taqdirda, kreditorning mol-mulk bilan ta'minlangan

majburiyatlar bo'yicha talablari ushbu mol-mulkning qiymatidan mazkur mol-mulk o'ziga tegishli bo'lgan shaxsning boshqa kreditorlariga qaraganda imtiyozli ravishda qanoatlantiriladi. Kreditorning imtiyozli huquqi, agar shartnomada boshqacha qoida nazarda tutilmagan bo'lsa, qarzdorning majburiyatlar bajarilishining ta'minoti sifatida berilgan mol-mulkidan foydalanishdan yoki uni realizatsiya qilishdan olingan hosilga, mahsulotga va boshqa daromadlarga nisbatan ham tatbiq etiladi.

Ushbu moddaning birinchi qismida ko'rsatilgan, garov reyestriga qarzdorning mol-mulkiga bo'lgan o'z huquqlari to'g'risida yozuv kiritgan kreditorlar garov reyestriga tegishli yozuvni kiritmagan kreditorlar oldidagi o'z talablarini qanoatlantirishda imtiyozli huquqqa ega bo'ladi.

Ayni bir mol-mulkka bo'lgan o'z huquqlari to'g'risida garov reyestriga yozuv kiritgan kreditorlarning talablari quyidagi navbatga muvofiq qanoatlantiriladi:

birinchi navbatda mazkur mol-mulkni ushlab qolish orqali ta'minlanadigan majburiyatlar bo'yicha talablar qanoatlantiriladi;

ikkinchi navbatda majburiyatlar bajarilishining ta'minoti sifatida turgan mol-mulkni olish yoki kreditor tomonidan ushbu mol-mulkni qarzdorga berishdan kelib chiqadigan majburiyatlar bo'yicha talablar qanoatlantiriladi;

uchinchi navbatda, agar mol-mulk kreditor tomonidan taqdim etilgan mablag'lar yoki mol-mulk hisobidan olingan (ishlab chiqarilgan) bo'lsa, mol-mulk bilan ta'minlanadigan majburiyatlar bo'yicha talablar qanoatlantiriladi;

to'rtinchi navbatda mazkur mol-mulk bilan ta'minlangan boshqa barcha majburiyatlar bo'yicha talablar qanoatlantiriladi.

Kreditorlarning talablarini qanoatlantirish navbati ular tomonidan garov reyestriga tegishli mol-mulkka bo'lgan huquqlari to'g'risidagi yozuvlarni kiritishning xronologik tartibiga (vaqti va sanasiga) muvofiq aniqlanadi. Bunda kreditorlarning har bir keyingi navbatdagi talablari kreditorlarning oldingi navbatdagi talablari to'liq qanoatlantirilganidan so'ng qanoatlantiriladi.

Mol-mulkka bo'lgan o'z huquqlari to'g'risidagi yozuvni garov reyestriga kiritmagan kreditorlarning talablari mazkur mol-mulkka bo'lgan huquqlari to'g'risidagi yozuvni garov reyestriga kiritgan kreditorlarning talablari qanoatlantirilgandan keyin ushbu mol-mulkning qiymatidan kelib chiqqan holda, bunday huquqlar yuzaga kelishining kalendar navbatiga muvofiq qanoatlantiriladi.

Kreditor o'z talabini qanoatlantirish navbatidan o'zganing foydasiga voz kechishga, agar bu voz kechish boshqa kreditorlarning huquqlarini cheklab qo'ymasa, haqli.

(259^l-modda O'zbekiston Respublikasining 2019-yil 22-oktabrdagi O'RQ-572-sonli Qonuniga asosan kiritilgan — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 23.10.2019-y., 03/19/572/3943-son)

1-§. Neustoyka

260-modda. Neustoyka tushunchasi

Qonun hujjatlari yoki shartnoma bilan belgilangan, qarzdor majburiyatni bajarmagan yoki lozim darajada bajarmagan taqdirda kreditorga to'lashi shart bo'lgan pul summasi neustoyka hisoblanadi.

Neustoyka to'lash haqidagi talab bo'yicha kreditor o'ziga yetkazilgan zararni isbotlashga majbur emas.

Neustoyka bilan faqat haqiqiy talab ta'minlanadi.

Agar qarzdor majburiyat bajarilmaganligi yoki lozim darajada bajarilmaganligi uchun javobgar bo'lmasa, kreditor neustoyka to'lashni talab qilishga haqli emas.

Qarang: mazkur Kodeksning 162, 260 — 263, 325 — 326, 330, 436, 454-moddalari, 720-moddasi birinchi qismi, O'zbekiston Respublikasining Mehnat kodeksi 99-moddasi oltinchi qismi, 104-moddasi, O'zbekiston Respublikasining Oila kodeksi 142-moddasi ikkinchi, uchinchi qismlari, O'zbekiston Respublikasining 26.04.1996-yildagi "Iste'molchilarning huquqlarini himoya qilish to'g'risida"gi Qonuni 14-moddasi, 19-moddasi to'qqizinchi - o'n birinchi qismlari, O'zbekiston Respublikasining 29.08.1998-yildagi "Xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatining shartnomaviy-huquqiy bazasi to'g'risida"gi Qonunining 14, 34-moddalari, O'zbekiston Respublikasining 24.09.2012-yildagi "Xususiy mulkni himoya qilish va mulkdorlar huquqlarining kafolatlari to'g'risida"gi Qonunining 8-moddasi.

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi Plenumining 17.04.1998-yildagi "Sudlar tomonidan mehnat shartnomasi (kontrakti)ni bekor qilishni tartibga soluvchi qonunlarning qo'llanilishi haqida"gi qarorining 7 — 9-bandlari, 11-bandi yettinchi xatboshisi.

261-modda. Neustoyka shakllari

Neustoyka jarima yoki penya shaklida bo'ladi.

Qarzdor majburiyatlarni bajarmagan yoki lozim darajada bajarmagan hollarda to'laydigan va, qoida tariqasida, qat'iy pul summasida hisoblanadigan neustoyka jarima hisoblanadi.

Qarzdor majburiyatlarning bajarilishini kechiktirib yuborganida to‘laydigan va o‘tkazib yuborilgan muddatning har bir kuni uchun majburiyatning bajarilmagan qismiga nisbatan foiz bilan hisoblanadigan neustoyka penya hisoblanadi.

Qarang: mazkur Kodeksning [162](#), [260](#), [262](#), [263](#), [325](#) — [326](#), [330](#), [436](#), [454-moddalari](#), O‘zbekiston Respublikasining “Xo‘jalik yurituvchi subyektlar faoliyatining shartnomaviy-huquqiy bazasi to‘g‘risida”gi Qonunining [25 — 34-moddalari](#).

Qo‘shimcha ma’lumot uchun qarang: O‘zbekiston Respublikasi Oliy xo‘jalik sudi Plenumining 15.06.2007-yildagi “Majburiyatlarni bajarmaganlik yoki lozim darajada bajarmaganlik uchun mulkiy javobgarlik to‘g‘risidagi fuqarolik qonun hujjatlarini qo‘llashning ayrim masalalari haqida”gi 163-son qarorining [3-bandi](#).

262-modda. Neustoyka to‘g‘risidagi kelishuvning shakli

Neustoyka to‘g‘risidagi kelishuv yozma shaklda tuzilishi kerak.

Qarang: mazkur Kodeksning [162](#), [260](#), [261](#), [263-moddalari](#).

263-modda. Qonuniy neustoyka

Neustoyka to‘lash taraflarning kelishuvida nazarda tutilgan yoki tutilmaganligidan qat’i nazar, kreditor qonunda belgilangan neustoyka (qonuniy neustoyka)ni to‘lashni talab qilishga haqli.

Qonuniy neustoykaning miqdori, agar qonun taqiqlamasa, taraflarning kelishuvi bilan ko‘paytirilishi mumkin.

Qarang: mazkur Kodeksning 162, 259 — 262-moddalari.

Qo‘shimcha ma‘lumot uchun qarang: O‘zbekiston Respublikasi Oliy xo‘jalik sudi Plenumining 04.03.2002-yildagi “O‘zbekiston Respublikasining “Xo‘jalik yurituvchi subyektlar Faoliyatining shartnomaviy-huquqiy bazasi to‘g‘risida”gi Qonunini iqtisodiy sudlar amaliyotida qo‘llashning ayrim masalalari haqida”gi Qonunini xo‘jalik sudlari amaliyotida qo‘llashning ayrim masalalari haqida”gi 103-son qarori 11-bandining ikkinchi, uchinchi xatboshilari, 13-bandi, O‘zbekiston Respublikasi Oliy xo‘jalik sudi Plenumining 15.06.2007-yildagi “Majburiyatlarni bajarmaganlik yoki lozim darajada bajarmaganlik uchun mulkiy javobgarlik to‘g‘risidagi fuqarolik qonun hujjatlarini qo‘llashning ayrim masalalari haqida”gi 163-son qarorining 4-bandining uchinchi xatboshisi.

2-§. Garov

264-modda. Garov tushunchasi va uning vujudga kelish asoslari

Bir shaxsning boshqa shaxsga mol-mulkni yoki unga bo‘lgan huquqni majburiyatlarni ta‘minlash uchun berishi garov hisoblanadi.

Garovga ko‘ra qarzdor garov bilan ta‘minlangan majburiyatni bajarmagan taqdirda kreditor (garovga oluvchi) bu majburiyat bo‘yicha o‘z talabi garovga qo‘yilgan mol-mulkning qiymatidan ushbu mol-mulk egasi bo‘lgan shaxs (garovga qo‘yuvchi)ning boshqa kreditorlariga qaraganda imtiyozli

suratda qanoatlantirilishiga, qonunda nazarda tutilgan tartibda, haqli bo‘ladi.

(264-moddaning ikkinchi qismi O‘zbekiston Respublikasining 2019-yil 22-oktabrdagi O‘RQ-572-sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi, 23.10.2019-y., 03/19/572/3943-son)

Garovga oluvchi garovga qo‘yilgan mol-mulkni yo‘qotganlik yoki unga ziyon yetkazganlik uchun sug‘urta haqidan, bu mol-mulk kimning foydasiga sug‘urta qilingan bo‘lishidan qat’i nazar, o‘z talabi yuqoridagi asoslarda qanoatlantirilishiga haqli, basharti mol-mulkni yo‘qotish yoki unga ziyon yetkazish garovga oluvchi javobgar bo‘lgan sabablarga ko‘ra yuz bergan bo‘lmasa.

Garov shartnoma yoki qonun asosida amalda yuzaga keladi.

Qarang: mazkur Kodeksning 265 — 289-moddalari, O‘zbekiston Respublikasining “Garov to‘g‘risida”gi Qonuni 1, 3-moddalari.

Qo‘shimcha ma’lumot uchun qarang: O‘zbekiston Respublikasi Oliy sudi Plenumining 24.09.1999-yildagi “Fuqarolik kodeksini tatbiq qilishda sud amaliyotida vujudga keladigan ayrim masalalar to‘g‘risida”gi 16-son qarori 14-bandi, 18-bandining birinchi xatboshi.

265-modda. Garov turlari

Garov zakalat, ipoteka, shuningdek huquqlar garovi tarzida amal qilishi mumkin.

Qarang: O‘zbekiston Respublikasining “Garov to‘g‘risida”gi Qonunining 4-moddasi.

Garovga qo‘yiladigan mulk garovga qo‘yuvchi tomonidan garovga oluvchiga o‘tkazilganda garov zakalat deb hisoblanadi.

Qarang: O‘zbekiston Respublikasining “Garov to‘g‘risida”gi Qonunining II bo‘limi.

Ko‘chmas mulkni garovga qo‘yish ipoteka hisoblanadi.

Qarang: mazkur Kodeksning 264, 266 — 289-moddalari, O‘zbekiston Respublikasining “Ipoteka to‘g‘risida”gi Qonuni.

266-modda. Garovga qo‘yuvchi

Qarzdorning o‘zi ham, uchinchi shaxs ham garovga qo‘yuvchi bo‘lishi mumkin.

Ashyoning mulkdopi ashyoni garovga qo‘yuvchi bo‘lishi mumkin.

Garovga qo‘yiladigan huquqning egasi bo‘lgan shaxs huquqni garovga qo‘yuvchi bo‘lishi mumkin.

Basharti, qonunda yoki shartnomada boshqacha tartib nazarda tutilgan bo‘lmasa, mulkdorning rozilgisiz ashyoviy huquqni garovga qo‘yishga yo‘l qo‘yilmaydi.

Qarang: mazkur Kodeksning 264, 265, 270-moddalari, O‘zbekiston Respublikasining “Garov to‘g‘risida”gi Qonunining 7, 8-moddalari.

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi va Oliy xo'jalik sudi Plenumining 22.12.2006-yildagi "Kredit shartnomalaridan kelib chiqadigan majburiyatlar bajarilishini ta'minlash to'g'risidagi fuqarolik qonun hujjatlarini qo'llashning ayrim masalalari haqida"gi 13/150-son qarorining 15-bandi.

267-modda. Garov narsasi

Har qanday mol-mulk, shu jumladan ashyolar va mulkiy huquqlar (talablar) garov narsasi bo'lishi mumkin, muomaladan chiqarilgan mol-mulk, kreditorning shaxsi bilan uzviy bog'liq bo'lgan talabnomalar, xususan hayoti va sog'lig'iga yetkazilgan zararni qoplash to'g'risidagi talablar, alimentlar to'g'risidagi talablar hamda boshqa shaxsga berilishi qonun bilan man etilgan boshqa talablar bundan mustasno.

Fuqarolarning undiruv qaratilishi mumkin bo'lmagan ayrim turdagi mol-mulkini garovga qo'yish qonun hujjatlari bilan man etilishi yoki cheklanishi mumkin.

Qarang: mazkur Kodeksning 264, 265, 269, 272, 274, 275-moddalari, O'zbekiston Respublikasining "Garov to'g'risida"gi Qonunining 5-moddasi.

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi va Oliy xo'jalik sudi Plenumining 22.12.2006-yildagi "Kredit shartnomalaridan kelib chiqadigan majburiyatlar bajarilishini ta'minlash to'g'risidagi fuqarolik qonun hujjatlarini qo'llashning ayrim masalalari haqida"gi 13/150-son qarorining 13-bandi birinchi xatboshisi.

268-modda. Garov bilan ta'minlanadigan talab

Agar shartnomada boshqacha tartib nazarda tutilgan bo'lmasa, garov talabning uni qondirish paytidagi hajmini ta'minlaydi, xususan foizlar, neustoyka, ijroni kechiktirib yuborish natijasida yetkazilgan zarar to'lanishini, shuningdek garovga oluvchining garovga qo'yilgan ashyoni saqlashga qilgan zarur xarajatlari va undiruv xarajatlari to'lanishini ta'minlaydi.

Qarang: mazkur Kodeksning [264](#), [265](#), [267](#), [269](#), [272](#), [274](#), [275-moddalari](#), O'zbekiston Respublikasining "Garov to'g'risida"gi Qonunining [6-moddasi](#).

269-modda. Garovga qo'yilgan mol-mulkning garovga oluvchiga berilishi va berilmasligi

Agar shartnomada o'zgacha tartib nazarda tutilgan bo'lmasa, garovga qo'yilgan mol-mulk garovga qo'yuvchida qoladi.

Garovga qo'yilgan muomaladagi tovarlar garovga oluvchiga topshirilmaydi.

(269-moddaning ikkinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2007-yil 5-apreldagi O'RQ-83-sonli [Qonuni](#) tahririda — O'R QHT, 2007-y., 14-son, 132-modda)

Garov narsasi garovga oluvchi tomonidan qulflangan va muhrlangan (muhr mavjud bo'lgan taqdirda) holda garovga qo'yuvchida qoldirilishi mumkin.

(269-moddaning uchinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2015-yil 20-avgustdagi O'RQ-391-sonli [Qonuni](#) tahririda — O'R QHT, 2015-y., 33-son, 439-modda)

Garov narsasi garovga qo'yilganligini bildiruvchi belgilar qo'ygan holda garovga qo'yuvchida qoldirilishi mumkin (qat'iy garov).

Garovga qo'yuvchi tomonidan egalik qilish yoki foydalanish uchun vaqtincha uchinchi shaxsga topshirilgan garov narsasi garovga qo'yuvchida qoldirilgan hisoblanadi.

Qimmatli qog'oz bilan tasdiqlangan mulkiy huquq garovga qo'yilganida, agar shartnomada boshqacha tartib nazarda tutilgan bo'lmasa, garovga oluvchiga yoki notarius depozitiga topshiriladi.

Qarang: mazkur Kodeksning [264](#), [265](#), [267](#), [269](#), [272](#), [274](#), [275](#), [280](#) — [285-moddalari](#), O'zbekiston Respublikasining "Garov to'g'risida"gi Qonunining [36](#), [42-moddalari](#), [IV bo'limi](#).

270-modda. Garov huquqining vujudga kelishi

Garov huquqi garov to'g'risida shartnoma tuzilgan paytdan yoxud, basharti shartnoma notarial tasdiqlanishi shart bo'lsa — notarial tasdiqlangan paytdan, shartnoma ro'yxatdan o'tkazilishi shart bo'lganida esa — u ro'yxatdan o'tkazilgan paytdan boshlab vujudga keladi.

Basharti, garov narsasi qonunga yoki shartnomaga asosan garovga qo'yuvchida bo'lishi lozim bo'lsa, garov huquqi unga garov narsasi berilgan paytdan, basharti bunday topshirish shartnoma tuzilishidan avval amalga oshgan bo'lsa — shartnoma tuzilgan paytdan boshlab vujudga keladi.

Qarang: mazkur Kodeksning [264](#), [265](#), [267](#), [269](#), [271](#), [272](#)-moddalari, O‘zbekiston Respublikasining “Garov to‘g‘risida”gi Qonunining [9](#)-moddasi.

271-modda. Garov to‘g‘risidagi shartnoma, uning shakli va shartnomani ro‘yxatdan o‘tkazish

Garov to‘g‘risidagi shartnomada garov narsasi va uning bahosi, garov bilan ta‘minlanadigan majburiyatning mohiyati, miqdori va bajarilish muddati yoxud garov narsasini hamda garov bilan ta‘minlanadigan majburiyatni identifikatsiya qilish uchun yetarli bo‘lgan ma‘lumotlar ko‘rsatiladi. Unda garovga qo‘yilgan mol-mulk taraflarning qaysi birida ekanligi ham ko‘rsatilishi kerak.

Garov narsasi mol-mulkni umumiy tavsiflash orqali, shu jumladan mazkur mol-mulkni alohida tur yoki tasnif sifatida tavsiflash vositasida identifikatsiya qilinishi mumkin.

Garov bilan ta‘minlanadigan majburiyat garovga qo‘yilgan mol-mulkning qiymatidan qoplanishi mumkin bo‘lgan majburiyatning eng ko‘p summasini ko‘rsatish yo‘li bilan identifikatsiya qilinishi mumkin.

Garov to‘g‘risidagi shartnoma yozma shaklda tuzilishi kerak.

Ipoteka to‘g‘risidagi shartnoma, shuningdek notarial tartibda tasdiqlanishi kepak bo‘lgan shartnoma bo‘yicha majburiyatlarni ta‘minlash yuzasidan ko‘char mol-mulkni yoki mol-mulkka bo‘lgan huquqlarni garovga qo‘yish to‘g‘risidagi shartnoma notarial tartibda tasdiqlanishi lozim, bundan birlamchi bozordan ko‘chmas mulk va transport vositalarini olish chog‘idagi ipoteka va garov to‘g‘risidagi shartnomalar mustasno.

(271-moddaning beshinchi qismi O‘zbekiston Respublikasining 2020-yil 14-yanvardagi O‘RQ-602-sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi, 15.01.2020-y., 03/20/602/0052-son)

Ipoteka to‘g‘risidagi shartnoma tegishli mol-mulkka doir bitimlarni ro‘yxatdan o‘tkazish uchun belgilangan tartibda ro‘yxatdan o‘tkazilishi kerak.

Ushbu moddaning to‘rtinchi, beshinchi va oltinchi qismlaridagi qoidalarga rioya qilmaslik garov to‘g‘risidagi shartnomaning haqiqiy emasligini keltirib chiqaradi.

(271-moddaning matni O‘zbekiston Respublikasining 2019-yil 22-oktabrdagi O‘RQ-572-sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi, 23.10.2019-y., 03/19/572/3943-son)

Qarang: mazkur Kodeksning 264, 265, 267, 269, 272-moddalari, O‘zbekiston Respublikasining “Garov to‘g‘risida”gi Qonunining 10. 11-moddalari, O‘zbekiston Respublikasining “Ipoteka to‘g‘risida”gi Qonunining 12-moddasi.

Qo‘shimcha ma’lumot uchun qarang: O‘zbekiston Respublikasi Oliy sudi va Oliy xo‘jalik sudi Plenumining 1999-yil 24-sentabrdagi “Fuqarolik kodeksini tatbiq qilishda sud amaliyotida vujudga keladigan ayrim masalalar to‘g‘risida”gi 16-son qarorining 15, 16, 23-bandlari, O‘zbekiston Respublikasi Oliy sudi va Oliy xo‘jalik sudi Plenumining 22.12.2006-yildagi “Kredit shartnomalaridan kelib chiqadigan majburiyatlar bajarilishini ta’minlash to‘g‘risidagi fuqarolik qonun hujjatlarini qo‘llashning ayrim masalalari haqida”gi 13/150-

son Qarorining 14-bandining birinchi, ikkinchi xatboshlari, 16-bandi, 18-bandining to'rtinchi xatboshisi.

272-modda. Garovga oluvchining huquqlari joriy qilinadigan mol-mulk

Garov narsasi bo'lgan ashyoga garovga oluvchining huquqlari (garov huquqi), agar shartnomada boshqacha tartib nazarda tutilgan bo'lmasa, ashyoning kimga mansubligiga qarab joriy qilinadi.

Garovga qo'yilgan mol-mulkdan foydalanish natijasida olingan hosil, mahsulot va daromadlarga garov huquqi shartnomada nazarda tutilgan hollarda jopiy qilinadi.

Butun korxona yoki boshqa mulkiy kompleks ipotekasida garov huquqi uning tarkibiga kiruvchi ko'chmas va ko'char mol-mulkning hammasiga, shu jumladan talab qilish huquqi va mutlaq huquqlarga, shu bilan bir qatorda ipoteka davrida olingan huquqlarga ham, agar qonun yoki shartnomada boshqacha tartib nazarda tutilgan bo'lmasa, joriy qilinadi.

Bino yoki inshoot ipotekasiga ayni bir vaqtning o'zida o'sha shartnoma bo'yicha shu bino yoki inshoot joylashgan yer uchastkasini yoxud bu uchastkaning garovga qo'yilayotgan obyekt ishlashini ta'minlaydigan qismini yoki garovga qo'yuvchiga qarashli bo'lgan ushbu uchastkani yoxud uning tegishli qismini ijaraga olish huquqini bir vaqtda ipotekaga qo'ygan taqdirdagina yo'l qo'yiladi.

Yer uchastkasini ipotekaga qo'yishda garov huquqi, agar shartnomada boshqacha shart nazarda tutilgan bo'lmasa, garovga qo'yuvchining ushbu uchastkada bo'lgan yoki qurilayotgan binolari va inshootlariga joriy qilinmaydi.

Shartnomada bunday shart bo'lmasa, undiruv garovga qo'yilgan yer uchastkasiga qaratilgan taqdirda garovga qo'yuvchi yer uchastkasi uning bino yoki inshootdan o'z o'rnida

foydalanish uchun zarur bo'lgan qismidan cheklangan tarzda foydalanish (servitut) huquqini saqlab qoladi. Uchastkaning bu qismidan foydalanish shartlari garovga qo'yuvchining garovga oluvchi bilan kelishuvi asosida, nizo chiqqan taqdirda esa — sud tomonidan belgilanadi.

Agar garovga qo'yuvchiga emas, balki boshqa shaxsga qarashli binolar yoki inshootlar joylashgan yer uchastkasiga ipoteka belgilangan bo'lsa, garovga oluvchi undiruvni ushbu uchastkaga qaratganida va u kimoshdi savdosida sotilganida garovga qo'yuvchining ushbu shaxsga nisbatan huquq va burchlari uchastkani sotib oluvchiga o'tadi.

Garov to'g'risidagi shartnomada, qonun asosida paydo bo'ladigan garovga nisbatan esa — qonunda, garovga qo'yuvchi kelajakda ega bo'ladigan ashyolarni va mulkiy huquqlarni garovga qo'yish nazarda tutilishi mumkin.

Qarang: mazkur Kodeksning [264](#), [265](#), [267](#), [269](#), [273-moddalari](#), O'zbekiston Respublikasining “Garov to'g'risida”gi Qonunining 5-moddasi [ikkinchi](#), [uchinchi qismlari](#), O'zbekiston Respublikasining “Ipoteka to'g'risida”gi Qonunining [55](#), [57](#), [58-moddalari](#).

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi va Oliy xo'jalik sudi Plenumining 1999-yil 24-sentabrdagi “Fuqarolik kodeksini tatbiq qilishda sud amaliyotida vujudga keladigan ayrim masalalar to'g'risida”gi 16-son qarorining [17-bandi](#), O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi va Oliy xo'jalik sudi Plenumining 22.12.2006-yildagi “Kredit shartnomalaridan kelib chiqadigan majburiyatlar bajarilishini ta'minlash to'g'risidagi fuqarolik qonun hujjatlarini

qo‘llashning ayrim masalalari haqida”gi 13/150-son qarorining 18-bandining birinchi — uchinchi xatboshilari.

273-modda. Navbatdagi garov

Garovda turgan mol-mulk garovga qo‘yuvchi tomonidan boshqa talablarni ta‘minlash uchun garovga (navbatdagi garovga) berilishi mumkin.

Navbatdagi garovga, agar u garov to‘g‘risidagi oldingi shartnomalarda taqiqlanmagan bo‘lsa hamda basharti oldingi va navbatdagi garovga oluvchilar tomonidan garov reyestriga tegishli yozuv kiritilgan bo‘lsa, yo‘l qo‘yiladi.

Garovga qo‘yuvchi har bir navbatdagi garovga oluvchiga ushbu mol-mulkning mavjud bo‘lgan barcha garovlari haqida ma‘lum qilishi shart va u ushbu majburiyatni bajarmaslik tufayli garovga oluvchilarga yetkazilgan zarar uchun javob beradi.

Agar oldingi garov shartnomasida navbatdagi garov shartnomasini tuzish mumkin bo‘lgan shartlar nazarda tutilgan bo‘lsa, bunday garov shartnomasi oldingi shartnomada ko‘rsatilgan shartlarga amal qilgan holda tuzilishi kerak. Ko‘rsatilgan shartlar buzilgan taqdirda oldingi garovga oluvchi shu tufayli yetkazilgan zararlarning o‘rnini qoplashni garovga qo‘yuvchidan talab qilishga haqlidir.

Agar garovga qo‘yilgan mol-mulk boshqa talablarni ta‘minlash uchun yana bir garovning (navbatdagi garovning) narsasiga aylansa, navbatdagi garovga oluvchining talablari ushbu Kodeksda belgilangan tartibda mazkur mol-mulkning qiymatidan qanoatlantiriladi.

(273-moddaning matni O‘zbekiston Respublikasining 2019-yil 22-oktabrdagi O‘RQ-572-sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma‘lumotlari milliy bazasi, 23.10.2019-y., 03/19/572/3943-son)

Qarang: mazkur Kodeksning [264](#), [265](#), [267](#), [269](#), [272-moddalari](#), O‘zbekiston Respublikasining “Garov to‘g‘risida”gi Qonunining [15-moddasi](#).

274-modda. Garovga qo‘yilgan mol-mulkni saqlash va asrash

Agar qonunda yoki shartnomada boshqacha tartib nazarda tutilgan bo‘lmasa, garovga qo‘yuvchi yoki garovga oluvchi garovga qo‘yilgan mol-mulk kimdaligiga qarab (ushbu Kodeksning [269-moddasi](#)):

1) garovga qo‘yilgan mol-mulk yo‘qolishi yoki shikastlanishi xavfidan uning to‘la qiymati bo‘yicha, bordi-yu mol-mulkning to‘la qiymati garov bilan ta‘minlangan talabning miqdoridan oshib ketsa, talab miqdoridan kam bo‘lmagan summaga garovga qo‘yuvchi hisobidan sug‘urtalashi;

2) garovga qo‘yilgan mol-mulkning asralishini ta‘minlash uchun, shu jumladan uni uchinchi shaxslarning tajovuzlari va talablaridan himoya qilish uchun zarur choralarni ko‘rishi;

3) garovga qo‘yilgan mol-mulk yo‘qolishi yoki uning shikastlanishi xavfi paydo bo‘lganligi to‘g‘risida ikkinchi tarafni darhol ogohlantirishi shart.

Garovga oluvchi va garovga qo‘yuvchi ikkinchi tarafdagi garovga qo‘yilgan mol-mulkning mavjudligini, miqdorini, holatini va uni saqlash sharoitlarini hujjatlar asosida va amalda tekshirishga haqli.

Garovga oluvchi ushbu moddaning [birinchi qismida](#) ko‘rsatilgan burchlarni garovga qo‘yilgan mol-mulkning yo‘qolish yoki shikastlanish xavfini tug‘diradigan darajada qo‘pol suratda buzganida garovga qo‘yuvchi garovni muddatidan oldin bekor qilishni talab qilishga haqli.

Qarang: mazkur Kodeksning [264](#), [265](#), [267](#), [269](#), [275](#), [279-moddolari](#), O‘zbekiston Respublikasining “Garov to‘g‘risida”gi Qonunining [12](#), [19](#), [21-moddolari](#).

275-modda. Garovga qo‘yilgan mol-mulk yo‘qolishi yoki shikastlanishining oqibatlari

Agar garov to‘g‘risidagi shartnomada boshqacha tartib nazarda tutilgan bo‘lmasa, garovga qo‘yuvchi garovga qo‘yilgan mol-mulkning tasodifan nobud bo‘lishi yoki tasodifan shikastlanishi xavfini o‘z zimmasiga oladi.

Agar garovga oluvchi ushbu Kodeksning [333-moddasiga](#) muvofiq javobgarlikdan ozod etilishi mumkinligini isbotlay olmasa, u o‘ziga topshirilgan garov narsasining butunlay yoki qisman yo‘qolganligi yoxud shikastlanganligi uchun javob beradi.

Garov narsasi garovga oluvchiga topshirish chog‘ida qancha summaga baholangan bo‘lishidan qat’i nazar, garovga oluvchi garov narsasi yo‘qolganligi uchun uning haqiqiy qiymati miqdorida, garov narsasiga shikast yetkazilganligi uchun esa — bu qiymat qancha summaga kamaygan bo‘lsa, shuncha summa miqdorida javob beradi.

Agar garov narsasi shikastlanish natijasida undan bevosita o‘z vazifasi bo‘yicha foydalanish mumkin bo‘lmaydigan darajada o‘zgargan bo‘lsa, garovga qo‘yuvchi undan voz kechishga va uning yo‘qolganligi uchun haq talab qilishga haqli.

Shartnomada garovga oluvchining garov narsasi yo‘qolishi yoki shikastlanishi tufayli garovga qo‘yuvchiga yetkazilgan boshqa zararni to‘lash majburiyati nazarda tutilishi mumkin.

Garov bilan ta'minlangan majburiyat bo'yicha qarzdor bo'lgan garovga qo'yuvchi garov narsasining yo'qolishi yoki shikastlanishi tufayli yetkazilgan zararni to'lash to'g'risidagi talabni garov bilan ta'minlangan majburiyatlarni qoplash uchun hisobga olishga haqli.

Qarang: mazkur Kodeksning [264](#), [265](#), [267](#), [269](#), [274](#), [279-moddalari](#), O'zbekiston Respublikasining "Garov to'g'risida"gi Qonunining [14-moddasi](#).

276-modda. Garov narsasini almashtirish va tiklash

Garov narsasini almashtirishga, agar qonunda yoki shartnomada boshqacha tartib nazarda tutilgan bo'lmasa, garovga oluvchining roziligi bilan yo'l qo'yiladi.

Agar garov narsasi nobud bo'lgan yoki shikastlangan yoxud unga bo'lgan mulk huquqi yo xo'jalik yuritish huquqi qonunda belgilangan asoslarga ko'ra bekor qilingan bo'lsa, garovga qo'yuvchi oqilona muddatda (nizo chiqqan taqdirda esa — sud belgilagan muddatda) garov narsasini tiklashga yoki shartnomada boshqacha tartib belgilangan bo'lmasa, uni teng qiymatli boshqa mol-mulk bilan almashtirishga haqli.

Qarang: mazkur Kodeksning [264](#), [265](#), [267](#), [269](#), [274](#), [275](#), [279-moddalari](#), O'zbekiston Respublikasining "Garov to'g'risida"gi Qonunining [13-moddasi](#).

277-modda. Garov narsasidan foydalanish va uni tasarruf etish

Agar shartnomada o'zgacha tartib nazarda tutilgan bo'lmasa yoki garovning mohiyatidan anglashilmasa, garovga qo'yuvchi garov narsasidan uning vazifasiga ko'ra

foydalanishga, shu jumladan undan hosil va daromadlar olishga haqli.

Agar qonunda yoki shartnomada boshqacha tartib nazarda tutilgan bo'lmasa va garovning mohiyatidan anglashilmasa, garovga qo'yuvchi faqat garovga oluvchining roziligi bilan garov narsasini boshqa shaxsga berishga, uni ijaraga yoki bepul foydalanish uchun boshqa shaxsga topshirishga yoxud uni boshqacha tarzda tasarruf etishga haqli.

Garovga qo'yuvchining garovga qo'yilgan mol-mulkni vasiyat qilib qoldirish huquqini cheklaydigan kelishuv o'z-o'zidan haqiqiy emasdir.

Garovga oluvchi o'ziga topshirilgan garov narsasidan shartnomada nazarda tutilgan hollardagina foydalanishga haqli bo'lib, garovga qo'yuvchiga undan foydalanish to'g'risida muntazam hisobot bepib turadi. Shartnomaga muvofiq garovga oluvchi zimmasiga asosiy majburiyatni bajarish maqsadida yoki garovga qo'yuvchining manfaatlarini ko'zlab, garov narsasidan hosil va daromadlar olish burchi yuklab qo'yilishi mumkin.

Qarang: mazkur Kodeksning [264](#), [265](#), [267](#), [269](#), [274](#) — [276](#), [279](#)-moddalari, O'zbekiston Respublikasining “Garov to'g'risida”gi Qonunining [19](#) — [21](#)-moddalari.

278-modda. Garovga oluvchining garov narsasiga bo'lgan o'z huquqlarini himoya qilishi

Garovga oluvchi o'z ixtiyorida bo'lgan yoki bo'lishi lozim bo'lgan garovga qo'yilgan mol-mulkni boshqa shaxsning qonunsiz egallashidan, shu jumladan garovga qo'yuvchining egallashidan talab qilib olishga haqli (ushbu Kodeksning [228](#), [229](#), [230](#), [232](#)-moddalari).

Shartnoma shartlariga ko'ra garovga oluvchiga o'ziga topshirilgan garov narsasidan foydalanish huquqi berilgan hollarda u boshqa shaxslardan, shu jumladan garovga qo'yuvchidan ham, o'z huquqining har qanday buzilishini bartaraf etishni, garchi bu buzilishlar egalik qilishdan mahrum etish bilan bog'liq bo'lmasa ham (ushbu Kodeksning [231](#), [232](#)-moddalari), talab qilishi mumkin.

Qarang: mazkur Kodeksning [264](#), [265](#), [267](#), [269](#), [274](#) — [277](#), [279](#)-moddalari, O'zbekiston Respublikasining "Garov to'g'risida"gi Qonunining [48](#)-moddasi.

279-modda. Undiruvni garovga qo'yilgan mol-mulkka qaratish asoslari

Garovga oluvchining (kreditorning) talablarini qondirish uchun undiruvni qarzdor garov bilan ta'minlangan majburiyatni o'zi javobgar bo'lgan vaziyatlarda bajarmagan yoki lozim darajada bajarmagan taqdirda garovga qo'yilgan mol-mulkka qaratish mumkin.

Agar garov bilan ta'minlangan majburiyatning qarzdor tomonidan buzilishi juda arziyas bo'lsa va shu tufayli garovga oluvchining talablarining miqdori garovga qo'yilgan mol-mulkning qiymatiga mutlaqo mos kelmasa, undiruvni garovga qo'yilgan mol-mulkka qaratishni rad etish mumkin, qonunda belgilangan hollar bundan mustasno.

(279-moddaning ikkinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2007-yil 5-apreldagi O'RQ-83-sonli [Qonuni](#) tahririda — O'R QHT, 2007-y., 14-son, 132-modda)

Qarang: mazkur Kodeksning 264, 265, 267, 269, 274 — 278-moddalari, O‘zbekiston Respublikasining “Garov to‘g‘risida”gi Qonunining 26-moddasi.

Qo‘shimcha ma‘lumot uchun qarang: O‘zbekiston Respublikasi Oliy sudi va Oliy xo‘jalik sudi Plenumining 24.09.1999-yildagi “Fuqarolik kodeksini tatbiq qilishda sud amaliyotida vujudga keladigan ayrim masalalar to‘g‘risida”gi 16-son qarorining 18-bandining uchinchi xatboshisi,

Qarang: sud amaliyoti.

280-modda. Undiruvni garovga qo‘yilgan mol-mulkka qaratish tartibi

Garovga oluvchining (kreditorning) talablari garovga qo‘yilgan ko‘chmas mol-mulk qiymatidan sudning qaroriga muvofiq qondiriladi.

Garovga oluvchining talabini garovga qo‘yilgan ko‘chmas mol-mulk hisobidan sudga murojaat qilmasdan qondirishga, agar bu garov to‘g‘risidagi shartnomada nazarda tutilgan bo‘lsa yoxud undiruvni garov narsasiga qaratish uchun asoslar vujudga kelganidan keyin garovga oluvchining garovga qo‘yuvchi bilan tuzilgan, notarial tartibda tasdiqlangan kelishuvi asosida yo‘l qo‘yiladi. Mazkur kelishuv tufayli huquqlari buzilgan shaxsning da’vosiga ko‘ra bunday kelishuv sud tomonidan haqiqiy emas deb topilishi mumkin.

(280-moddaning ikkinchi qismi O‘zbekiston Respublikasining 2007-yil 5-apreldagi O‘RQ-83-sonli Qonuni tahririda — O‘R QHT, 2007-y., 14-son, 132-modda)

Agar garovga qo'yuvchining garovga oluvchi bilan kelishuvida boshqacha tartib nazarda tutilgan bo'lmasa, garovga oluvchining talablari garovga qo'yilgan ko'char mol-mulk hisobidan sud hujjatiga muvofiq qondiriladi. Agar qonunda boshqacha tartib belgilab qo'yilgan bo'lmasa, undiruv garovga oluvchiga topshirilgan garov narsasiga garov to'g'risidagi shartnomada belgilangan tartibda qaratilishi mumkin.

(280-moddaning uchinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2019-yil 22-oktabrdagi O'RQ-572-sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 23.10.2019-y., 03/19/572/3943-son)

Undiruv garov narsasiga quyidagi hollarda faqat sudning qaroriga muvofiq qaratilishi mumkin:

1) qonunda boshqa shaxsning yoki organning garov to'g'risida shartnoma tuzish uchun roziligi yoxud ruxsati haqidagi talab belgilangan bo'lsa;

(280-modda to'rtinchi qismining 1-bandi O'zbekiston Respublikasining 2019-yil 22-oktabrdagi O'RQ-572-sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 23.10.2019-y., 03/19/572/3943-son)

2) garov narsasi tarixiy, ilmiy, badiiy qimmatga yoki o'zga madaniy qimmatga ega mol-mulk bo'lsa;

(280-moddaning to'rtinchi qismi 2-bandi O'zbekiston Respublikasining 2018-yil 18-apreldagi O'RQ-476-sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 19.04.2018-y., 03/18/476/1087-son)

3) garovga qo'yuvchi yo'qolgan bo'lsa va uning turgan joyini aniqlash mumkin bo'lmasa.

Qarang: mazkur Kodeksning [264, 265, 267, 269, 274 — 279-moddalari](#), O'zbekiston Respublikasining "Garov to'g'risida"gi Qonunining [27-moddasi](#).

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi va Oliy xo'jalik sudi Plenumining 24.09.1999-yildagi "Fuqarolik kodeksini tatbiq qilishda sud amaliyotida vujudga keladigan ayrim masalalar to'g'risida"gi 16-son qarorining [18 — 20-bandlari](#), O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi va Oliy xo'jalik sudi Plenumining 22.12.2006-yildagi "Kredit shartnomalaridan kelib chiqadigan majburiyatlar bajarilishini ta'minlash to'g'risidagi fuqarolik qonun hujjatlarini qo'llashning ayrim masalalari haqida"gi 13/150-son qarorining [22 — 24-bandlari](#).

Qarang: sud amaliyoti.

281-modda. Garovga qo'yilgan mol-mulkni sotish

Ushbu Kodeksning [280-moddasiga](#) muvofiq undiruv qaratilgan, garovga qo'yilgan mol-mulkni majburiy ravishda realizatsiya qilish qonun hujjatlarida belgilangan tartibda elektron onlayn-auksion shaklidagi ochiq kimoshdi savdosida sotish orqali amalga oshiriladi.

Garovga qo'yuvchining iltimosiga ko'ra, sud undiruvni garovga qo'yilgan mol-mulkka qaratish to'g'risidagi qarorda uni ochiq kimoshdi savdosida sotishni bir yil muddatgacha kechiktirishga haqli. Kechiktirish ushbu mol-mulkning garovi

bilan ta'minlangan majburiyat bo'yicha taraflarning huquq va majburiyatlariga daxl qilmaydi hamda kreditorning kechiktirish vaqti mobaynida ko'paygan zararlarining o'rnini qoplashdan va neustoykani undirishdan qarzdorni ozod qilmaydi.

Garovga qo'yilgan, suddan tashqari tartibda undiruv qaratilgan mol-mulk kimoshdi savdosida sotish, bevosita sotish, kreditga, lizingga, ijaraga berish, bo'lib-bo'lib sotish yo'li bilan yoki qonun hujjatlarida taqiqlanmagan boshqa bitimlar orqali realizatsiya qilinishi mumkin.

Kimoshdi savdosi amalga oshmagan deb e'lon qilinganda (undiruv garovga qo'yilgan mol-mulkka suddan tashqari tartibda qaratilgan taqdirda) garovga oluvchi garovga qo'yuvchi bilan kelishuvga ko'ra, garovga qo'yilgan mol-mulkni sotib olishga va xarid narxini garov bilan ta'minlangan o'z talablari hisobiga o'tkazishga haqli. Bunday kelishuvga nisbatan oldi-sotdi shartnomasi to'g'risidagi qoidalar qo'llaniladi.

Takroriy kimoshdi savdosi amalga oshmagan deb e'lon qilinganda garovga oluvchi garov narsasini realizatsiya qilinmagan garov narsasini takroriy kimoshdi savdosidagi boshlang'ich sotish narxidan ko'pi bilan o'n foiz kamroq summada baholab, o'zida olib qolishga haqli.

Agar garovga oluvchi garov narsasini o'zida olib qolish huquqidan takroriy kimoshdi savdosi amalga oshmagan deb e'lon qilingan kundan e'tiboran bir oy ichida foydalanmasa, garov to'g'risidagi shartnoma bekor qilinadi.

Agar garovga qo'yilgan mol-mulkni realizatsiya qilish chog'ida tushgan summa garovga oluvchining talabini qoplash uchun yetarli bo'lmasa, u, qonunda yoki shartnomada boshqacha ko'rsatma mavjud bo'lmagan taqdirda, yetishmayotgan summani garovga asoslangan imtiyozdan foydalanmagan holda, qarzdorning boshqa mol-mulkidan olish huquqiga ega.

Agar garovga qo'yilgan mol-mulkni realizatsiya qilish chog'ida tushgan summa garovga oluvchilarning garov bilan ta'minlangan talablari miqdoridan oshib ketsa, farq garovga qo'yuvchiga qaytariladi.

Qarzdor yoki uchinchi shaxs bo'lgan garovga qo'yuvchi garov narsasi realizatsiya qilinguniga qadar istalgan vaqtda garov bilan ta'minlangan majburiyatni yoki uning muddati o'tkazib yuborilgan qismini bajarib, undiruvni garov narsasiga qaratishni va uni realizatsiya qilishni tugatishga haqli. Bu huquqni cheklaydigan kelishuv o'z-o'zidan haqiqiy emasdir.

(281-moddaning matni O'zbekiston Respublikasining 2019-yil 22-oktabrdagi O'RQ-572-sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 23.10.2019-y., 03/19/572/3943-son)

Qarang: mazkur Kodeksning 264, 265, 267, 269, 274 — 279, 380-moddalari, O'zbekiston Respublikasining “Garov to'g'risida”gi Qonunining 28-moddasi, “Sud hujjatlari va boshqa organlar hujjatlarini ijro etish to'g'risida”gi Qonun 54-moddasining to'rtinchi qismi.

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi va Oliy xo'jalik sudi Plenumining 22.12.2006-yildagi “Kredit shartnomalaridan kelib chiqadigan majburiyatlar bajarilishini ta'minlash to'g'risidagi fuqarolik qonun hujjatlarini qo'llashning ayrim masalalari haqida”gi 13/150-son Qarorining 25-bandi.

282-modda. Garov bilan ta'minlangan majburiyatni muddatidan ilgari bajarish va undiruvni garovga qo'yilgan mol-mulkka qaratish

Garovga oluvchi garov bilan ta'minlangan majburiyatni quyidagi hollarda muddatidan ilgari bajarishni talab qilishga haqli:

1) agar garov narsasi garovga qo'yuvchida qoldirilgan bo'lib, garov to'g'risidagi shartnoma buzilgan holda uning egaligidan chiqqan bo'lsa;

2) garovga qo'yuvchi garov narsasini almashtirish qoidalarini buzgan bo'lsa (ushbu Kodeksning [276-moddasi](#));

3) garov narsasi garovga oluvchi javob bermaydigan vaziyatlarda yo'qolgan bo'lsa, agar garovga qo'yuvchi ushbu Kodeks 276-moddasining [ikkinchi qismida](#) nazarda tutilgan huquqdan foydalanmagan bo'lsa.

Garovga oluvchi quyidagi hollarda garov bilan ta'minlangan majburiyatni muddatidan ilgari bajarishni talab qilishga, agar uning talabi qondirilmasa, undiruvni garov narsasiga qaratishga haqli:

1) garovga qo'yuvchi navbatdagi garov qoidasini buzgan bo'lsa (ushbu Kodeksning [273-moddasi](#));

2) garovga qo'yuvchi garovga qo'yilgan mol-mulkni saqlash va asrash yuzasidan ushbu Kodeks 274-moddasi birinchi qismining [1](#) va [2](#)-bandlarida hamda ikkinchi qismida nazarda tutilgan burchlarni bajarmasa;

3) garovga qo'yuvchi garovga qo'yilgan mol-mulkni tasarruf etish qoidalarini buzsa (ushbu Kodeks 277-moddasining [ikkinchi](#) va [uchinchi](#) qismlari);

4) boshqa kreditorlar tomonidan undiruv garovga qo'yilgan mol-mulkka qaratilganda, shu jumladan sud hujjatlari va boshqa organlar hujjatlari majburiy ijro etilganda.

(282-modda ikkinchi qismining 4-bandi O'zbekiston Respublikasining 2019-yil 22-oktabrdagi O'RQ-572-sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 23.10.2019-y., 03/19/572/3943-son)

Qarang: mazkur Kodeksning 264, 265, 267, 269, 274 — 279, 380, 381-moddalari.

283-modda. Garovning bekor bo'lishi

Garov quyidagi hollarda bekor bo'ladi:

- 1) garov bilan ta'minlangan majburiyat bekor bo'lganida;
- 2) ushbu Kodeks 274-moddasining uchinchi qismida nazarda tutilgan asoslar bo'lganida garovga qo'yuvchining talabi bilan;
- 3) garovga qo'yilgan ashyo nobud bo'lganida yoki garovga qo'yilgan huquq bekor bo'lganida, bosharti garovga qo'yuvchi ushbu Kodeks 276-moddasining ikkinchi qismida nazarda tutilgan huquqdan foydalangan bo'lmasa;
- 4) garovga qo'yilgan mol-mulk realizatsiya qilingan taqdirda, shuningdek uni realizatsiya qilish mumkin bo'lmagan taqdirda (ushbu Kodeksning 281-moddasi). Ipoteka to'g'risidagi shartnoma ro'yxatdan o'tkazilgan reyestrda ipoteka tugatilganligi to'g'risida belgi qo'yilgan bo'lishi kerak;

(283-modda birinchi qismining 4-bandi O'zbekiston Respublikasining 2019-yil 22-oktabrdagi O'RQ-572-sonli

Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 23.10.2019-y., 03/19/572/3943-son)

5) agar garovga oluvchi ushbu Kodeks 282-moddasi ikkinchi qismining 4-bandida nazarda tutilgan huquqdan foydalanmagan bo'lsa, bundan garovga qo'yilgan mol-mulk realizatsiya qilinmaganligi va talablari garov bilan ta'minlanmagan kreditorlarning o'z talablarini qanoatlantirish uchun mazkur mol-mulkni qabul qilishni rad etganligi hollari mustasno.

(283-moddaning birinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2010-yil 22-sentabrdagi O'RQ-260-sonli Qonuniga muvofiq 5-band bilan to'ldirilgan — O'R QHT, 2010-y., 38-son, 328-modda)

Garov bilan ta'minlangan majburiyat bajarilishi natijasida yoki garovga qo'yuvchining talabi bilan garov bekor bo'lganida (ushbu Kodeks 274-moddasining uchinchi qismi) ixtiyopida garovga qo'yilgan mol-mulk bo'lgan garovga oluvchi uni darhol garovga qo'yuvchiga qaytarib berishi shart.

Qarang: mazkur Kodeksning 264, 265, 267, 269, 274 — 279, 380 — 382-moddalari, O'zbekiston Respublikasining “Garov to'g'risida”gi Qonunining 32-moddasi.

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi va Oliy xo'jalik sudi Plenumining 22.12.2006-yildagi “Kredit shartnomalaridan kelib chiqadigan majburiyatlar bajarilishini ta'minlash to'g'risidagi fuqarolik qonun hujjatlarini qo'llashning ayrim masalalari haqida”gi 13/150-son qarorining 27-bandi.

284-modda. Garovga qo'yilgan mol-mulkka bo'lgan huquq boshqa shaxsga o'tganida garovning saqlanishi

Garovga qo'yilgan mol-mulkka mulk huquqi yoki uni xo'jalik asosida yuritish huquqi garovga qo'yuvchidan ushbu mol-mulkni haq olib yoki haq olmasdan boshqa shaxsga berish natijasida yoxud universal huquqiy vorislik tartibida boshqa shaxsga o'tgan taqdirda garov huquqi o'z kuchida qoladi, bundan muomaladagi tovarlarning garovi hamda garovga qo'yilgan mol-mulkka bo'lgan mulk huquqi yoki xo'jalik asosida yuritish huquqi garovni saqlamagan holda boshqa shaxsga o'tishiga garovga oluvchi rozilik bildirgan hollar mustasno.

(284-moddaning birinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2019-yil 22-oktabrdagi O'RQ-572-sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 23.10.2019-y., 03/19/572/3943-son)

Agar garovga oluvchi bilan kelishuvda o'zgacha tartib belgilangan bo'lmasa, garovga qo'yuvchining huquqiy vorisi garovga qo'yuvchining o'rniga o'tadi va uning hamma bupchlarini bajaradi.

Agar garovga qo'yuvchining garov narsasi bo'lgan mol-mulki huquqiy vorislik tartibida bir necha shaxsga o'tgan bo'lsa, huquqiy vorislarning (mol-mulkni oluvchilarning) har biri garov bilan ta'minlangan majburiyatni bajarmaslikning garovdan kelib chiqadigan oqibatiga mazkur mol-mulkning o'ziga o'tgan qismiga mutanosib ravishda javob beradi. Agar garov narsasi bo'linmasa yoki boshqa asoslarga ko'ra huquqiy vorislarning umumiy mulki bo'lib qolsa, ular solidar garovga qo'yuvchilarga aylanadilar.

Qarang: mazkur Kodeksning [264](#), [265](#), [267](#), [269](#), [274](#) — [279](#), [380](#) — [383](#)-moddalari, O‘zbekiston Respublikasining “Garov to‘g‘risida”gi Qonunining [16](#)-moddasi.

Qo‘shimcha ma‘lumot uchun qarang: O‘zbekiston Respublikasi Oliy sudi va Oliy xo‘jalik sudi Plenumining 22.12.2006-yildagi “Kredit shartnomalaridan kelib chiqadigan majburiyatlar bajarilishini ta‘minlash to‘g‘risidagi fuqarolik qonun hujjatlarini qo‘llashning ayrim masalalari haqida”gi 13/150-son qarorining [26](#)-bandi.

285-modda. Garovga qo‘yilgan mol-mulkni majburiy ravishda olib qo‘yishning oqibatlari

Agar garovga qo‘yuvchining garov narsasi bo‘lgan mol-mulkka mulk huquqi qonun bilan belgilangan asoslar va tartibda, davlat ehtiyojlari uchun olib qo‘yilganligi (haqini to‘lab olish), rekvizitsiya yoki natsionalizatsiya oqibatida bekor bo‘lsa, garovga qo‘yuvchiga boshqa mol-mulk beriladi yoki tegishli haq to‘lanadi. Bunday holda o‘rniga-o‘rin berilgan mol-mulkka garov huquqi tadbqiq etiladi yoki tegishincha, garovga oluvchi garovga qo‘yuvchiga tegishi kepak bo‘lgan haq summasidan o‘z talabini imtiyozli qanoatlantirish huquqiga ega bo‘ladi.

Garov narsasi bo‘lgan mol-mulk aslida ushbu mol-mulkning egasi boshqa shaxs ekanligi (ushbu Kodeksning [228](#)-[moddasi](#)) asosida garovga qo‘yuvchidan qonunda belgilangan tartibda olib qo‘yilgan hollarda ushbu mol-mulkning garovga qo‘yilishi bekor bo‘ladi.

(285-moddaning ikkinchi qismi O‘zbekiston Respublikasining 2019-yil 22-oktabrdagi O‘RQ-572-sonli [Qonuni](#) tahririda — Qonun hujjatlari ma‘lumotlari milliy bazasi, 23.10.2019-y., 03/19/572/3943-son)

Ushbu moddaning [birinchi](#) va [ikkinchi](#) qismlarida nazarda tutilgan hollarda garovga oluvchi garov bilan ta'minlangan majburiyatni muddatidan ilgari bajarishni talab qilishga haqli.

Qarang: mazkur Kodeksning [202, 203, 264, 265, 267, 269, 274 — 279, 380 — 384-moddalari](#), O'zbekiston Respublikasining "Garov to'g'risida"gi Qonuni [9-moddasi](#).

286-modda. Garov to'g'risidagi shartnoma bo'yicha huquqlardan boshqa shaxs foydasiga voz kechish

Garovga oluvchi talabdan boshqa shaxs foydasiga voz kechish yo'li bilan kreditorning huquqlarini boshqa shaxsga berish haqidagi qoidalarga (ushbu Kodeksning [313-321-moddalari](#)) rioya qilgan holda garov to'g'risidagi shartnoma bo'yicha o'z huquqlarini boshqa shaxsga berishga haqli.

Garovga oluvchining garov to'g'risidagi shartnoma bo'yicha o'z huquqlaridan boshqa shaxs foydasiga voz kechishi, agar garov bilan ta'minlangan asosiy majburiyat bo'yicha qarzdordan talab qilish huquqidan ham o'sha shaxs foydasiga voz kechilgan bo'lsa, haqiqiy bo'ladi.

Agar boshqacha hol isbotlangan bo'lmasa, ipoteka to'g'risidagi shartnoma bo'yicha huquqlardan boshqa shaxs foydasiga voz kechilishi ipoteka bilan ta'minlangan majburiyat bo'yicha huquqlardan boshqa shaxs foydasiga voz kechilishini ham anglatadi.

Qarang: mazkur Kodeksning [202, 203, 264, 265, 267, 269, 274 — 279, 380 — 385-moddalari](#), O'zbekiston Respublikasining "Garov to'g'risida"gi Qonunining [17-moddasi](#).

287-modda. Garov bilan ta'minlangan majburiyat bo'yicha qarzni boshqa shaxsga o'tkazish

Garov bilan ta'minlangan majburiyat bo'yicha qarz boshqa shaxsga o'tkazilishi bilan, agar garovga qo'yuvchi kreditorga yangi qarzdor uchun javob berishga rozilik bergan bo'lmasa (ushbu Kodeksning [322-moddasi](#)), garov bekor bo'ladi.

Qarang: mazkur Kodeksning [202, 203, 264, 265, 267, 269, 274 — 279, 380 — 386-moddalari](#), O'zbekiston Respublikasining “Garov to'g'risida”gi Qonunining [18-moddasi](#).

288-modda. Muomaladagi tovarlar garovi

Tovarlarni garovga qo'yib, ularni garovga qo'yuvchida qoldirish va ularning umumiy qiymati garov to'g'risidagi shartnomada ko'psatilganidan kamaymasligini shart qilib qo'ygan holda garovga qo'yuvchiga garovga qo'yilgan mulkning tarkibi va asl shaklini (tovar zaxiralari, xomashyo, materiallar, yarim tayyor mahsulotlar, tayyor mahsulot va shu kabilar) o'zgartirish huquqining berilishi muomaladagi tovarlar garovi hisoblanadi.

Garovga qo'yilgan muomaladagi tovarlar qiymatining kamayishiga, agar shartnomada boshqacha tartib nazarda tutilgan bo'lmasa, garov bilan ta'minlangan majburiyatning bajarilgan qismiga mos keladigan darajada yo'l qo'yiladi.

Garovga qo'yuvchi tomonidan boshqa shaxslarga bepilgan muomaladagi tovarlar egallovchining mulkiga, xo'jalik yuritishiga yoki operativ boshqaruviga o'tgan paytdan boshlab garov narsasi bo'lmay qoladi, garovga qo'yuvchi tomonidan olingan, garov to'g'risidagi shartnomada ko'rsatilgan tovarlar esa — garovga qo'yuvchida ularga nisbatan mulk huquqi vujudga kelgan paytdan e'tiboran garov narsasiga aylanadi.

Garovga qo'yuvchi muomaladagi tovarlar garovi shartlarini buzgan taqdirda, garovga oluvchi garovga qo'yilgan tovarlarga o'z belgilari va muhrlarini (muhrlar mavjud bo'lgan taqdirda) bosib, tartibni buzish bartaraf qilingunga qadar ular bilan amalga oshiriladigan operatsiyalarni to'xtatib turishga haqli.

(288-moddaning to'rtinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2015-yil 20-avgustdagi O'RQ-391-sonli Qonuni tahririda — O'R QHT, 2015-y., 33-son, 439-modda)

Qarang: mazkur Kodeksning 202, 203, 264, 265, 267, 269, 274 — 279, 381, 384 — 387-moddalari, O'zbekiston Respublikasining Bojxona kodeksi 342-moddasi, O'zbekiston Respublikasining "Garov to'g'risida"gi Qonunining 19-moddasining to'rtinchi qismi, 21-moddasining beshtinchi qismi, 22-moddasining uchinchi qismi, 42-moddasi.

289-modda. Ashyolarning lombardda garovga qo'yilishi

Fuqarolardan shaxsiy iste'molga mo'ljallangan ko'char mol-mulkni qisqa muddatli kreditlarni ta'minlash uchun garovga qabul qilish ixtisoslashgan tashkilotlar — litsenziyasi bo'lgan lombardlar tomonidan tadbirkoplik faoliyati sifatida amalga oshirilishi mumkin.

Lombardda ashyolarni garovga qo'yish haqidagi shartnoma lombard tomonidan garov pattasi berish yo'li bilan rasmiylashtiriladi.

Garovga qo'yilayotgan ashyolar lombardga topshiriladi.

Lombard garovga qabul qilingan ashyolarni garovga qabul qilish paytida shunga o'xshash va shunday sifatli ashyolarning

narxlariga mos bahodagi to'liq summasida o'z hisobidan garovga qo'yuvchi foydasiga sug'urtalashi shart.

Lombard garovga qo'yilgan ashyolardan foydalanishga va ularni tasarruf etishga haqli emas.

Lombard ashyolarning yo'qolishi yoki shikastlanishi yengib bo'lmay kuch oqibatida yuz berganligini isbotlay olmasa, garovga qo'yilgan ashyolarning yo'qolganligi yoki shikastlanganligi uchun javobgar bo'ladi.

Basharti, lombardda ashyolar garovi bilan ta'minlangan kredit summasi belgilangan muddatda qaytarib berilmagan taqdirda, lombard notariusning ijro yozuvi asosida imtiyozli bir oylik muddat o'tganidan keyin garovga qo'yilgan mol-mulkni sotish uchun belgilab qo'yilgan tartibda (ushbu Kodeksning [281-moddasi](#)) ushbu mol-mulkni sotishga haqli. Shundan keyin hatto garovga qo'yilgan mol-mulkni sotishdan tushgan summa talablarni to'liq qanoatlantirish uchun yetarli bo'lmasa ham, lombardning garovga qo'yuvchiga (qarzdorga) talablari bekor bo'ladi.

(289-moddaning yettinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2019-yil 22-oktabrdagi O'RQ-572-sonli [Qonuni](#) tahririda — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 23.10.2019-y., 03/19/572/3943-son)

Lombardlar tomonidan fuqarolarga ularning ashyolarini garovga olib kredit berish qoidalari qonun hujjatlari bilan belgilanadi.

Lombardda ashyolarni garovga qo'yish to'g'risidagi shartnomaning garovga qo'yuvchining huquqlarini ushbu Kodeks yoki boshqa qonunlar bilan unga beriladigan huquqlarga

qaraganda cheklab qo'yadigan shartlari o'z-o'zidan haqiqiy emas.

Qarang: mazkur Kodeksning 202, 203, 264, 265, 267, 269-moddalari, O'zbekiston Respublikasining "Garov to'g'risida"gi Qonunining 35-moddasi, O'zbekiston Respublikasining 15.09.2006-yildagi "Mikromoliyalash to'g'risida"gi Qonunining 7-moddasi.

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: "O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki tomonidan mikrokredit tashkilotlari va lombardlar faoliyatini tekshirish tartibi to'g'risida Nizom" (ro'yxat raqami 2209) hamda "Lombardlar tomonidan faoliyat va operatsiyalarni amalga oshirish Qoidalari" (ro'yxat raqami 1290).

3-§. Ushlab qolish

290-modda. Ushlab qolish asoslari

Qarzdorga yoki qarzdor ko'rsatgan shaxsga topshirilishi lozim bo'lgan ashyoni saqlayotgan kreditor ushbu ashyo haqini yoki u bilan bog'liq chiqimlar va boshqa zararni kreditorga to'lash majburiyatlari qarzdop tomonidan muddatida bajarilmagan taqdirda uni tegishli majburiyat bajarilgunga qadar ushlab qolishga haqli.

Garchi ashyoning haqini to'lash yoki uning chiqimlarini va boshqa zararni to'lash bilan bog'liq bo'lmasa-da, biroq taraflari tadbirkorlar sifatida ish ko'rayotgan majburiyatdan kelib chiqqan talablar ham ashyoni ushlab qolish bilan ta'minlanishi mumkin.

Ashyo kreditor egaligiga o'tganidan keyin unga bo'lgan huquqlar uchinchi shaxs tomonidan olinganligiga qaramasdan, kpeditop o'z qo'lidagi bu ashyoni ushlab qolishi mumkin.

Agar shartnomada boshqa tartib nazarda tutilgan bo'lmasa, ushbu moddaning qoidolari qo'llaniladi.

Qarang: mazkur Kodeksning [259](#), [291](#), [639-moddalari](#)

291-modda. Talablarni ushlab qolingan ashyo hisobidan qondirish

Ashyoni ushlab qolgan kreditorning talablari uning qiymatidan garov bilan ta'minlangan talablarni qondirish uchun nazarda tutilgan hajmda va tartibda qondiriladi.

Qarang: mazkur Kodeksning [259](#), [290](#), [639-moddalari](#), O'zbekiston Respublikasining "O'zbekiston Respublikasining Markaziy banki to'g'risida"gi Qonunining [59-moddasi](#).

4-§. Kafillik

292-modda. Kafillik shartnomasi

Kafillik shartnomasi bo'yicha kafil boshqa shaxs o'z majburiyatini to'la yoki qisman bajarishi uchun uning kreditori oldida javob berishni o'z zimmasiga oladi.

Kafillik shartnomasi kelgusida vujudga keladigan majburiyatni ta'minlash uchun ham tuzilishi mumkin.

Kafillik shartnomasi yozma shaklda tuzilishi kerak. Yozma shaklga rioya qilmaslik kafillik shartnomasining haqiqiy bo'lmashligiga olib keladi.

Qarang: mazkur Kodeksning 259, 293 — 298-moddalari.

Qo‘shimcha ma‘lumot uchun qarang: O‘zbekiston Respublikasi Oliy sudi va Oliy xo‘jalik sudi Plenumining 22.12.2006-yildagi “Kredit shartnomalaridan kelib chiqadigan majburiyatlar bajarilishini ta‘minlash to‘g‘risidagi fuqarolik qonun hujjatlarini qo‘llashning ayrim masalalari haqida”gi 13/150-son qarorining 28, 29-bandlari.

Qarang: sud amaliyoti.

293-modda. Kafilning javobgarligi

Qarzdor kafillik bilan ta‘minlangan majburiyatni bajarmagan yoki lozim darajada bajarmagan taqdirda kafil va qarzdor kreditor oldida solidari javob beradilar, bosharti qonunda yoki kafillik shartnomasida kafilning subsidiar javobgar bo‘lishi nazarda tutilgan bo‘lmasa.

Basharti, kafillik shartnomasida boshqacha tartib nazarda tutilgan bo‘lmasa, kafil kreditor oldida qarzdor bilan baravar hajmda javob beradi, shu jumladan foizlar to‘laydi, qarzni undirib olish bo‘yicha sud chiqimlarini va qarzdor majburiyatini bajarmaganligi yoki lozim darajada bajarmaganligi tufayli kreditor ko‘pgan boshqa zararlarni to‘laydi.

Agar kafillik shartnomasida boshqacha tartib nazarda tutilgan bo‘lmasa, birgalashib kafil bo‘lgan shaxslar kreditor oldida solidari javob beradilar.

Qarang: mazkur Kodeksning 259, 292, 294 — 298-moddalari.

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi va Oliy xo'jalik sudi Plenumining 22.12.2006-yildagi "Kredit shartnomalaridan kelib chiqadigan majburiyatlar bajarilishini ta'minlash to'g'risidagi fuqarolik qonun hujjatlarini qo'llashning ayrim masalalari haqida"gi 13/150-son qarorining 30-bandi.

Qarang: sud amaliyoti.

294-modda. Kafilga nisbatan da'vo qo'zg'atilgan taqdirda uning huquq va bupchlari

Kafil kreditorning talabiga qarshi qarzdor bildirishi mumkin bo'lgan hamma e'tirozlarni qo'yishga haqli. Hatto qarzdor o'z e'tirozlaridan voz kechgan yoki o'z majburiyatini tan olgan taqdirda ham kafil ushbu e'tirozlarga bo'lgan huquqini yo'qotmaydi.

Agar kafilga nisbatan da'vo qo'zg'atilgan bo'lsa, u qarzdorni ishda ishtirok etish uchun jalb qilishi shart. Aks holda qarzdor kreditorga qarshi o'zining barcha e'tirozlarini kafilning qarshi talabiga qarama-qarshi qo'yish huquqiga ega.

Qarang: mazkur Kodeksning 259, 292, 293, 295 — 298-moddalari.

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi va Oliy xo'jalik sudi Plenumining 22.12.2006-yildagi "Kredit shartnomalaridan kelib chiqadigan majburiyatlar bajarilishini ta'minlash to'g'risidagi fuqarolik qonun hujjatlarini qo'llashning ayrim masalalari haqida"gi

13/150-son qarorining [31-bandi](#), Vazirlar Mahkamasining 2006-yil 6-maydagi 78-son qarori bilan tasdiqlangan “Mikrokreditlar berish va mikrolizing xizmatlari ko‘rsatish tartibi to‘g‘risida”gi Nizomning [24-bandi](#).

295-modda. Majburiyatni bajargan kafilning huquqlari

Majburiyatni bajargan kafilga kreditorning ushbu majburiyat bo‘yicha huquqlari hamda garovga oluvchi sifatida kreditorga tegishli bo‘lgan huquqlar kafil kreditorning talabini qancha hajmda qanoatlantirgan bo‘lsa, shuncha hajmda o‘tadi. Kafil kreditorga to‘langan summaga foizlar to‘lashni va qarzdor uchun javobgarlik munosabati bilan ko‘rgan boshqa zararini to‘lashni qarzdordan talab qilishga haqli.

Kafil majburiyatni bajarganidan keyin kreditor qarzdorga bo‘lgan talabni tasdiqlovchi hujjatlarni kafilga topshirishi va bu talabni ta‘minlaydigan huquqlarni berishi shart.

Ushbu moddada belgilangan qoidalar agar qonunda yoki kafilning qarzdor bilan shartnomasida boshqacha tartib nazarda tutilgan bo‘lmasa, qo‘llaniladi.

Qarang: mazkur Kodeksning [259](#), [292 — 294](#), [296 — 298-moddalari](#).

Qo‘shimcha ma‘lumot uchun qarang: O‘zbekiston Respublikasi Oliy xo‘jalik sudi Plenumining 28.02.2003-yildagi “O‘zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksining talabdan boshqa shaxs foydasiga voz kechish huquqi bilan bog‘liq normalarini qo‘llashning ayrim masalalari to‘g‘risida”gi 110-son qarorining [2, 3-bandlari](#), O‘zbekiston Respublikasi Oliy sudi va Oliy xo‘jalik sudi Plenumining 22.12.2006-yildagi “Kredit

shartnomalaridan kelib chiqadigan majburiyatlar bajarilishini ta'minlash to'g'risidagi fuqarolik qonun hujjatlarini qo'llashning ayrim masalalari haqida"gi 13/150-son qarorining 32-bandi.

Qarang: sud amaliyoti.

296-modda. Qarzdor majburiyatini bajarganligi haqida kafilni xabardor qilish

Kafillik bilan ta'minlangan majburiyatni bajargan qarzdor bu haqda kafilni darhol xabardor qilishi shart. Aks holda o'z navbatida majburiyatni bajargan kafil asossiz olinganni kreditordan undirib olishga yoki qarzdorga regress talab qo'yishga haqli. Regress talab qo'yilgan taqdirda qarzdor asossiz olingannigina kreditordan undirib olishga haqli.

Qarang: mazkur Kodeksning 259, 292 — 295, 297, 298-moddalari.

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi va Oliy xo'jalik sudi Plenumining 22.12.2006-yildagi "Kredit shartnomalaridan kelib chiqadigan majburiyatlar bajarilishini ta'minlash to'g'risidagi fuqarolik qonun hujjatlarini qo'llashning ayrim masalalari haqida"gi 13/150-son qarorining 33-bandi.

297-modda. Kafilning xizmatlariga haq to'lash

Agar shartnomada boshqacha tartib nazarda tutilgan bo'lmasa, kafil qarzdorga ko'rsatgan xizmatlari uchun haq olish huquqiga ega.

Qarang: mazkur Kodeksning 259, 292 — 296, 298-moddalari.

Qo‘shimcha ma‘lumot uchun qarang: “Tijorat banklari tomonidan bank kafolatlarini berish tartibi to‘g‘risidagi” gi Nizomning 12-bandi (ro‘yxat raqami 2364).

298-modda. Kafillikning bekor bo‘lishi

Kafillik bilan ta‘minlangan majburiyat bekor bo‘lgach, shuningdek ushbu majburiyat kafilning roziligisiz javobgarlikning oshishiga yoki uning uchun boshqa noqulay oqibatlarga olib keladigan tarzda o‘zgartirilgan taqdirda kafillik bekor bo‘ladi.

Kafillik bilan ta‘minlangan majburiyat bo‘yicha qarz boshqa shaxsga o‘tkazilganida, agar kafil yangi qarzdor uchun javobgar bo‘lish haqida kreditorga rozilik bergan bo‘lmasa, shuningdek kafil ta‘minlagan majburiyatni bajarish muddati kelganida kreditor qarzdor yoki kafil taklif qilgan tegishli ijroni qabul qilishdan bosh tortsa, kafillik bekor bo‘ladi.

Shartnomada ko‘rsatilgan kafillik muddati o‘tganidan keyin kafillik bekor bo‘ladi. Agar bunday muddat belgilangan bo‘lmasa, kreditor kafillik bilan ta‘minlangan majburiyatni bajarish muddati kelgan kundan boshlab bir yil davomida kafilga da‘vo qo‘zg‘atmagan taqdirda kafillik bekor bo‘ladi. Agar asosiy majburiyatni bajarish muddati ko‘rsatilmagan va belgilanishi mumkin bo‘lmagan yoki talab qilib olish payti bilan belgilangan bo‘lsa, kreditor kafillik shartnomasi tuzilgan kundan boshlab bir yil mobaynida kafilga nisbatan da‘vo qo‘zg‘atmagan taqdirda kafillik bekor bo‘ladi.

Qarang: mazkur Kodeksning [259, 292 — 297-moddalari](#).

Qo‘shimcha ma‘lumot uchun qarang: O‘zbekiston Respublikasi Oliy sudi va Oliy xo‘jalik sudi Plenumining 22.12.2006-yildagi “Kredit shartnomalaridan kelib chiqadigan majburiyatlar bajarilishini ta‘minlash to‘g‘risidagi fuqarolik qonun hujjatlarini qo‘llashning ayrim masalalari haqida”gi 13/150-son qarorining [35, 36-bandlari](#).

[Qarang: sud amaliyoti.](#)

5-§. Kafolat

299-modda. Kafolat tushunchasi

Kafolatga binoan bank, boshqa kredit muassasasi yoki sug‘urta tashkiloti (kafil) boshqa shaxs (prinsipal)ning iltimosiga ko‘ra kafil o‘z zimmasiga olayotgan majburiyat shartlariga muvofiq prinsipalning kreditori (benefitsiar) pul summasini to‘lash haqida yozma talabnoma taqdim etsa, pulni unga to‘lash haqida prinsipalga yozma majburiyat beradi.

Qarang: mazkur Kodeksning [259, 300 — 310-moddalari](#).

Qo‘shimcha ma‘lumot uchun qarang: O‘zbekiston Respublikasi Oliy sudi va Oliy xo‘jalik sudi Plenumining 22.12.2006-yildagi “Kredit shartnomalaridan kelib chiqadigan majburiyatlar bajarilishini ta‘minlash to‘g‘risidagi fuqarolik qonun hujjatlarini qo‘llashning ayrim masalalari haqida”gi 13/150-son qarorining [37, 38-bandlari](#).

300-modda. Prinsipalning majburiyatlarini kafolat bilan ta'minlash

Kafolat prinsipalning benefitsiar oldidagi o'z majburiyatini (asosiy majburiyatni) lozim darajada bajarishini ta'minlaydi.

Kafolat berilgani uchun prinsipal kafilga haq to'laydi.

Qarang: mazkur Kodeksning [259](#), [299](#), [301](#) — [310-moddalari](#).

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi va Oliy xo'jalik sudi Plenumining 22.12.2006-yildagi "Kredit shartnomalaridan kelib chiqadigan majburiyatlar bajarilishini ta'minlash to'g'risidagi fuqarolik qonun hujjatlarini qo'llashning ayrim masalalari haqida"gi 13/150-son qarorining [37](#), [38-bandlari](#).

301-modda. Kafolatning asosiy majburiyatdan mustaqilligi

Kafilning benefitsiar oldidagi kafolatda nazarda tutilgan majburiyati ular o'rtasidagi munosabatlarda bajarilishini ta'minlash uchun shu kafolat berilgan asosiy majburiyatga, garchi kafolatda ushbu majburiyatga havola qilingan bo'lsa-da, bog'liq emas.

Qarang: mazkur Kodeksning [259](#), [299](#), [300](#), [302](#) — [310-moddalari](#).

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi va Oliy xo'jalik sudi Plenumining 22.12.2006-yildagi "Kredit shartnomalaridan kelib chiqadigan majburiyatlar bajarilishini ta'minlash to'g'risidagi fuqarolik

qonun hujjatlarini qo'llashning ayrim masalalari haqida”gi 13/150-son qarorining 39-bandi.

302-modda. Kafolatning chaqirib olinmasligi

Agar kafolatda boshqacha tartib nazarda tutilgan bo'lmasa, u kafil tomonidan chaqirib olinishi mumkin emas.

Qarang: mazkur Kodeksning 259, 299 — 301, 303 — 310-moddalari.

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi va Oliy xo'jalik sudi Plenumining 22.12.2006-yildagi “Kredit shartnomalaridan kelib chiqadigan majburiyatlar bajarilishini ta'minlash to'g'risidagi fuqarolik qonun hujjatlarini qo'llashning ayrim masalalari haqida”gi 13/150-son qarorining 40-bandi.

303-modda. Kafolat bo'yicha huquqlarning boshqa shaxsga o'tkazilmasligi

Kafolat bo'yicha benefitsiarga tegishli bo'lgan kafilga talab qo'yish huquqi, agar kafolatda boshqacha tartib nazarda tutilgan bo'lmasa, boshqa shaxsga o'tkazilishi mumkin emas.

Qarang: mazkur Kodeksning 259, 299 — 302, 304 — 310-moddalari.

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: O'zbekiston Respublikasi Oliy xo'jalik sudi Plenumining 28.02.2003-yildagi “O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksining talabdan

boshqa shaxs foydasiga voz kechish huquqi bilan bog'liq normalarini qo'llashning ayrim masalalari to'g'risida"gi 110-son qarorining 10-bandining *beshinch**i xatboshisi*.

304-modda. Kafolatning kuchga kirishi

Agar kafolatda boshqacha tartib nazarda tutilgan bo'lmasa, u berilgan kundan e'tiboran kuchga kiradi.

*Qarang: mazkur Kodeksning 259, 299 — 303, 305 — 310-**moddalari*.

305-modda. Kafolat bo'yicha talab taqdim etish

Benefitsiarning kafolat bo'yicha pul summasini to'lash haqidagi talabi kafolatda ko'rsatilgan hujjatlarni ilova qilgan holda kafilga yozma ravishda taqdim etilishi kerak. Talabda yoki unga ilovada benefitsiar prinsipalning ta'minlash uchun kafolat berilgan asosiy majburiyatni buzishi nimadan iboratligini ko'rsatishi kerak.

Benefitsiarning talabi kafolatda belgilangan muddat tugaguncha kafilga taqdim etilishi kerak.

*Qarang: mazkur Kodeksning 259, 299 — 304, 306 — 310-**moddalari*.

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki boshqaruvining 24.03.2012-yildagi "Tijorat banklari tomonidan bank kafolatlarini berish tartibi to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida"gi qarori bilan tasdiqlangan "Tijorat banklari tomonidan bank kafolatlarini berish tartibi to'g'risidagi" gi nizomning 1-bandi.

306-modda. Benefitsiarning talabini ko‘rib chiqishda kafilning majburiyatlari

Kafil benefitsiarning talabini olganidan so‘ng bu haqda darhol prinsipalni xabardor qilishi va unga talabning nusxasini barcha tegishli hujjatlar bilan topshirishi kerak.

Kafil benefitsiarning talabini unga ilova qilingan hujjatlar bilan birga kafolatda ko‘rsatilgan muddatda ko‘rib chiqishi, muddat ko‘rsatilmaganda esa — mutanosib muddatda bu talab hamda unga ilova qilingan hujjatlar kafolat shartlariga mos kelishi yoki kelmasligini aniqlash uchun oqilona jonkuyarlik ko‘rsatishi kerak.

Qarang: mazkur Kodeksning [234](#), [235](#), [237](#), [241](#), [259](#), [299](#) — [305](#), [307](#) — [310](#)-moddalari.

307-modda. Kafilning benefitsiar talabini qondirishni rad etishi

Agar benefitsiarning talabi yoki unga ilova qilingan hujjatlar kafolat shartlariga mos kelmasa yoxud kafilga kafolatda belgilab qo‘yilgan muddat tamom bo‘lganidan keyin taqdim etilgan bo‘lsa, kafil benefitsiarning talabini qondirishni rad etadi.

Kafil benefitsiarning talabini qondirishni rad etganligi haqida uni darhol xabardor qilishi shart.

Agar benefitsiarning talabi qondirilgunga qadar kafolat bilan ta‘minlangan asosiy majburiyat batamom yoki uning tegishli qismi bajarilganligi yoxud boshqa asoslarga ko‘ra bekor bo‘lganligi yoinki haqiqiy emas deb topilganligi kafilga ma‘lum bo‘lib qolsa, u bu haqda darhol benefitsiarga va prinsipalga xabar berishi shart.

Qarang: mazkur Kodeksning [234](#), [235](#), [237](#), [241](#), [259](#), [299](#) — [306](#), [308](#) — 310-moddalari.

308-modda. Kafil majburiyatlarining chegaralari

Kafolatda nazarda tutilgan kafilning benefitsiar oldidagi majburiyati kafolat berilgan summani to'lash bilan cheklanadi.

Kafolat bo'yicha majburiyat bajarilmaganligi yoki lozim darajada bajarilmaganligi uchun kafilning benefitsiar oldidagi javobgarligi, agar kafolatda boshqacha tartib nazarda tutilgan bo'lmasa, kafolat berilgan summa bilan cheklanmaydi.

Qarang: mazkur Kodeksning [234](#), [235](#), [237](#), [241](#), [259](#), [299](#) — [307](#), [309](#), 310-moddalari.

309-modda. Kafolatning bekor bo'lishi

Kafilning kafolat bo'yicha benefitsiar oldidagi majburiyati quyidagi hollarda bekor bo'ladi:

- 1) kafolat berilgan summa benefitsiarga to'lanishi;
- 2) kafolatda belgilangan muddatning tamom bo'lishi;
- 3) benefitsiar kafolat bo'yicha o'z huquqlaridan voz kechishi va uni kafilga qaytarib berishi oqibatida;
- 4) benefitsiar kafilni uning majburiyatlaridan ozod qilishi haqida yozma ariza berish yo'li bilan kafolat bo'yicha o'z huquqlaridan voz kechishi oqibatida.

Kafil majburiyatining ushbu modda birinchi qismining [1](#), [2](#) va [4](#)-bandlarida ko'rsatilgan asoslar bo'yicha bekor qilinishi unga kafolat qaytarib berilgan yoki qaytarib berilmaganligiga bog'liq bo'lmaydi.

Kafolat bekor bo'lganligidan xabar topgan kafil darhol bu haqda prinsipalni xabardor qilishi kerak.

Qarang: mazkur Kodeksning [234](#), [235](#), [237](#), [241](#), [259](#), [299](#) — [308](#), [310-moddalari](#).

310-modda. Kafilning prinsipalga regress talablari

Kafilning prinsipaldan kafolat bo'yicha benefitsiarga to'langan summalarni regress tartibida to'lashni talab qilish huquqi kafilning prinsipal bilan bajarish yuzasidan kafolat berilgan kelishuvida belgilab qo'yiladi.

Agar kafilning prinsipal bilan kelishuvida boshqacha tartib nazarda tutilgan bo'lmasa, kafil benefitsiarga kafolat shartlariga nomuvofiq tarzda yoki kafilning benefitsiar oldidagi majburiyatni buzganligi uchun to'langan summalarni qoplashni prinsipaldan talab qilishga haqli emas.

Qarang: mazkur Kodeksning [234](#), [235](#), [237](#), [241](#), [259](#), [299](#) — [309-moddalari](#).

6-§. Zakalat

311-modda. Zakalat tushunchasi. Zakalat to'g'risidagi kelishuv shakli

Shartnoma tuzayotgan taraflardan biri shartnoma tuzilganligini isbotlash va uning ijrosini ta'minlash yuzasidan beradigan pul summasi zakalat hisoblanadi.

Zakalat to'g'risidagi kelishuv zakalatning summasidan qat'i nazar, yozma ravishda tuzilishi kerak.

Shartnomadagi taraf amalga oshirishi kerak bo'lgan to'lovlar hisobidan to'langan summa zakalat ekanligiga, xususan ushbu moddaning [ikkinchi qismida](#) belgilangan qoidaga rioya qilinmasligi oqibatida, shubha tug'ilgan taqdirda, bu summa,

agar boshqa hol isbotlangan bo'lmasa, bo'nak sifatida to'langan deb hisoblanadi.

Qarang: mazkur Kodeksning [234](#), [235](#), [237](#), [241](#), [259](#), [312-moddalari](#), O'zbekiston Respublikasining "Garov to'g'risida"gi Qonunining [24 — 28-moddasi](#).

312-modda. Zakalat bilan ta'minlangan majburiyatni bekor qilish va bajarmaslik oqibatlari

Majburiyat uni bajarishdan oldin taraflarning kelishuviga muvofiq yoki bajarishning imkoni yo'qligi oqibatida (ushbu Kodeksning [349-moddasi](#)) bekor qilingan taqdirda zakalat puli qaytarib berilishi kerak.

Agar shartnomaning bajarilmasligi uchun zakalat puli bergan taraf javobgar bo'lsa, zakalat ikkinchi tarafda qoladi. Agar shartnomaning bajarilmasligi uchun zakalat olgan taraf javobgar bo'lsa, u ikkinchi tarafga zakalatni ikki baravar qilib qaytarishi shart.

Bundan tashqari, shartnomaning bajarilmasligi uchun javobgar bo'lgan taraf, agar shartnomada boshqacha tartib nazarda tutilgan bo'lmasa, zakalat summasini hisobga olgan holda ikkinchi tarafga zararlarni to'lashi shart.

Qarang: mazkur Kodeksning [234](#), [235](#), [237](#), [241](#), [259](#), [311](#), [380-moddalari](#), O'zbekiston Respublikasining "Garov to'g'risida"gi Qonunining [24 — 28-moddalari](#).

